

Amsterdam  
Iststraat 107  
Giro B 3038  
Groenten  
landsch Fruit.  
Conserven van  
n en Here.

uwe  
ol- en Schrijf-  
ften  
k voor  
rukwerken

DRES:  
BOEK- EN  
EKHANDEL  
leisdruckerij  
a- ARNHEM  
23795

te Vulpenhuis  
ratielarichting  
/ zaak.  
U ONZE zaak?

vidend  
oloniale waren

I. MAREL  
es, Wijn en enz.  
23, hoek Beekl.  
lephoon 30587  
er-Speculaas  
3 pond.

SELINK  
Van Vestr. 180  
HOUD  
LITEIT  
PETTEN  
de-Artikelen.  
n 20657.

Comestibles  
serven  
blijke prijzen  
vidend  
n zonder prijs-  
oging.  
de vlist eisen  
veleed.  
IN, De Heng  
it 89, Tel 36748

n vertrouwen  
or  
TER, KAAS  
en FIJNE  
HWAREN

bij  
HIPPER  
Tel. 32993  
ERDAM

Legumes  
SMIT  
Aardappelen,  
en Fruit  
in 28684  
Istraat 99  
erdam.

JEN BERG Jr.  
oek Prinsengraacht  
Telefoon 33308  
ekend prima  
KRUIDENIERS-  
ESTIBLES enz.

AN JUWEELEN  
ERWERKEN EN  
OLOGES

RNHARDI  
at II - Tel. 12571  
VENHAGE.

oedig en billijk  
van antieke  
n - Cello's  
N STÜBER  
lbouwer  
50, 's-Gravenhage  
Atelier te Etage

10e JAARGANG No. 23 7 MAART '30

# DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN  
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr B. A. van Andel, Solo; Dr H. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Boets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr P. C. Meijster, Rotterdam; G. Meims, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Bingsalda, Soerabaja; Dr J. C. Bullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijse, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr B. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:  
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:  
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.  
Tel. No. 58 - Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.  
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.  
Advertenties: 35 ct p. regel - Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Paulus' briefwisseling met de Kerk te Korinthe II. — Uit de Schrift: Christus in den donker (Matth. 27: 45). — Kerkelijk Leven: Het Vrije Kerkblad XI (1930). Bond van Gereformeerden (Calvinisten) in Nederland V. De wereld tijl. — Geestelijke Adviezen: Geloofsovereenkomst. — Literatuur en Kunst: Jac. van Looy I. — Pensioenen. — Kerkenzaken.

## HOOFDARTIKEL

### PAULUS' BRIEFWISSELING MET DE KERK TE KORINTHE.

II.

Over het ontstaan van de Kerk te Korinthe worden wij allereerst door de Handelingen en verder ook door de brieven aan die gemeente vrij omstandig ingelicht.

Het was op de tweede zendingsreis, dat de apostel Paulus uit Athene naar Korinthe overstak. Te Athene had het werk van Paulus niet veel vrucht gedragen. Dat we in Hand. 17:34 lezen, hoe sommige mannen hem aanhingen en geloofden, en dat er dan nog een tweetal met name wordt genoemd, bewijst, dat het slechts een kleine kring was, die voor Christus werd gewonnen. Of dit samenhang met de bijzondere wijze, waarop de apostel te Athene opgetreden was, of meer zijn oorzaak vond in de eigenaardige geestesgesteldheid der Atheners, waarop Lukas in Hand. 17:21 uitdrukkelijk wijst, is niet zoo gemakkelijk te zeggen en kan hier niet nader worden onderzocht. We begrijpen het ten volle, dat Paulus, die door het aanstoken van de Joden uit Thessalonica, Berea, dat nog zooveel beloofde, had moeten verlaten, die te Athene geen groote schare had kunnen bereiken, en die thans zonder reisgezelschap was, in niet al te blijde stemming te Korinthe aankwam. Zelf teekent de apostel zijn optreden te Korinthe als geschied in zwakheden, in vrees en in veel beving, maar toch door Gods genade tegelijkertijd in belooning des Geestes en der kracht. 'Is Gods genade, die den apostel staande houdt en hem troost en kracht geeft om in een nieuwe wereldstad het zendingswerk te beginnen.

Inderdaad, een wereldstad was Korinthe. Misschien niet in den tegenwoordigen zin, dat zij zeer uitgebreid was en een groot aantal inwoners telde. Maar wel zoo, dat in deze stad, een havenplaats van den eersten rang, het leven krachtig bruisde. Juist een stad voor Paulus, die zelf uit het niet onvermaarde Tarsus afkomstig en stadsmensch door afkomst en opvoeding, altijd weer de steden opzocht, de knooppunten van het verkeer, om daar het Evangelie der zaligheid te verkondigen.

Korinthe had een lange geschiedenis, want het was een oude stad. 't Gaat echter niet aan alles, wat ons door de ouden over Korinthe wordt medegedeeld, zonder meer toe te passen op de stad uit Paulus' dagen. Immers Korinthe was in 146 voor Chr., toen de Romeinen Achaje veroverden, geheel verwoest en eerst een eeuw later in de dagen van Caesar werd het weer opgebouwd.

Aanvankelijk bestond de bevolking uit Romeinse vrijgelatenen, maar al spoedig voegden zich Grieken en Oosterlingen bij hen en werd Korinthe een stad met een zeer gemengde bevolking. Gelijk trouwens het kenteeken is van elke havenstad, en havenstad was Korinthe, gelegen aan de land- en

en rijk door zijn drie natuurlijke havens, in de eerste plaats. 't Gaf besparing van tijd en moeite om niet heel om Griekenland heen te varen, als men van Italië naar het Oosten voer. En de gevaren, die bij de voorgebergten van den Peloponnesus dreigden, waren zoo groot, dat men ze gaarne verneede, al moest dan ook het schip over de destijds nog niet doorgegraven landengte worden getrokken of de koopwaar worden overgeladen. Korinthe droeg ook in dat opzicht het kenmerk van een havenstad, dat het een plaats was vol afgoderij en zedeloosheid.

Zoo kwam Paulus dan te Korinthe. 't Kan zijn, dat hij ook elders begon met een onderkomen te zoeken en dat Lukas het juist in dit geval in den breede verhaalt, omdat het echtpaar Aquila-Priscilla van zooveel betekenis is geworden voor het zendingswerk.

Hoe het zij, v o n d, dat we in Hand. 18:2 lezen, doet zien, dat Paulus met zorg naar een kwartier omzag, en dat hij het vond bij Aquila, die niet alleen als Paulus zelf, vreemdeling was te Korinthe, maar die ook evenals de apostel tot het vleeschelijk zaad van Abraham behoorde en bovendien zijn vakgenoot was. We behoeven er niet aan te twifelen, of Paulus heeft zich bij Aquila en Priscilla spoedig thuis gevoeld, dat bewijst de warme vriendschap, die er ontstond, waarvan des apostels brieven zoo dikwerf gewagen.

Arbeidde Paulus te Korinthe anders dan elders? Het schijnt van wel. Immers we lezen, dat Paulus op de sabbathdagen de synagogen bezocht en daar predikte tot Joden en Grieken. Onder Grieken zijn hier te verstaan z.g. Godvreezende Grieken, d.w.z. menschen, die geen vrede meer vonden in hun heidendom, zich tot de Joden hadden gewend. Israëls God hadden leeren kennen en liefhebben en zich min of meer bij de Joden hadden aangesloten. Zulke menschen bezochten geregeld de synagoge en ze zijn niet alleen te Korinthe, doch op tal van plaatsen de schakel geweest, die het werk van Paulus onder de Joden met dat onder de heidenen verbond.

Eindelijk kwamen Silas en ook Timotheus, die reeds te Athene bij Paulus was geweest, maar die weer door den apostel naar Macedonië was teruggezonden (1 Thess. 3:1 en 2), te Korinthe aan en nu gaf Paulus zich met verdubbelde ijver aan het zendingswerk. Het is niet onmogelijk, dat de apostel, wiens behoeften gering waren, in de voorafgaande periode genoegzaam had verdiend om het eenigen tijd te kunnen uitzingen, zoodat hij nu niet alleen op de sabbaten, doch ook op de andere dagen al zijn kracht en tijd kon geven aan de prediking (vgl. ook 2 Kor. 11:9).

Het resultaat van Paulus' werk te Korinthe was hetzelfde, als vrijwel overal anders. De Joden keeren zich af en Paulus kan niet langer optreden in de synagoge. Het gelukt hem in het huis van Justus, die tot de „Godvreezende" Grieken behoorde en vlak naast de synagoge woonde, een geschikte gelegenheid te vinden om te prediken. De apostel wendt zich thans voornamelijk tot de heidenen; toch is zijn werk onder de Joden niet zonder elke vrucht, zelfs komt Crispus, de overste der synagoge, d.w.z. de man, die den dienst leidt en het toezicht op het beheer heeft, met zijn geheele huis tot het geloof. Evenwel Paulus' taak bleef zwaar, hij zal aan heengaan gedacht hebben.

Maar de Heere zelf openbaart zich in den nacht

aan hem om hem te hemoedigen, maar ook om te zeggen, dat Hij veel volk te Korinthe had. Zoo kon Paulus met zegen arbeiden, niet minder dan anderhalfjaar lang.

Doch dan wordt het anders. Korinthe was de zetel van de regeering der Romeinsche provincie Achaje, dus de residentie van den stadhouder. Toen Gallio, de broeder van den bekenden wijsgeer Seneca, het bestuur had aanvaard, maakten de Joden een relletje tegen Paulus. Onder den nieuwen stadhouder zagen de belagers de kans schoon, wilden zij het althans probeeren om het werk van Paulus met behulp van den sterken arm onmogelijk te maken. Het mocht hun echter niet gelukken. Als Gallio bemerkte, dat godsdienstige kwesties in het spel zijn, wenscht hij zich daarmede niet te bemoeien, en hij laat de Joden, als ze het hem lastig maken, door zijn lictoren of soldaten weggagen. Nu zien weer de Grieken de kans schoon om zich op de gehate Joden te wreken. En ze ranselen Sosthenes, die Crispus als overste der synagoge was opgevolgd en dezelfde zou kunnen zijn, die in het adres van 1 Kor. wordt genoemd, onder Gallio's oogen af. De stadhouder ziet ook nu geen reden om in te grijpen.

Practisch was Paulus dus in het gelijk gesteld en kon hij ongehinderd verder werken. Van de Romeinsche overheid zou hij geen hinder of belemmering ondervinden. Wanneer de apostel toch kort daarop vertrekt, moet het zijn, omdat hij zijn werk te Korinthe voorloopig afgevoerd achtte, of omdat ander werk hem riep.

Bij Paulus' vertrek was er dus een groote gemeente te Korinthe. Ze heeft het kenmerk gedragen, dat de stad zelf droeg. Het meerendeel van haar leden waren vroeger heidenen (1 Kor. 6:10), doch de Joden ontbraken niet geheel (Hand. 18:8). Over het algemeen telde de kerk haar leden onder de meer eenvoudigen, onder de slaven ook (1 Kor. 1:26, 7:21), hoewel ook aanzienlijken tot haar moeten hebben behoord, als Erastus, de rentmeester der stad en een man als Caius, die niet alleen Paulus, maar de geheele gemeente verzorgen kon. (Rom. 16:23).

We moeten nu nog een enkel woord schrijven over hetgeen er gebeurde in den tijd tusschen Paulus' vertrek uit Korinthe en het schrijven van den eersten brief. Want ook daarover geeft Lukas een enkele inlichting en wel ééne, die van belang is om 1 Kor. te verstaan. We doelen op den arbeid van Apollos in Achaje's hoofdstad.

Apollos was een Jood, afkomstig uit Alexandrië, een stad waar destijds vele Joden woonden. Wanneer Lukas hem niet alleen welsprekend, maar ook machtig in de Schriften noemt, dan zullen we goed doen, dat welsprekend ook, gelijk het oorspronkelijke toelant, op te vatten in den zin van geleerd. Van Johannes' doop droeg Apollos kennis en de Heere leidde het zoo, dat hij te Efeze, waar Aquila en Priscilla met Paulus heengetogen en na zijn vertrek gebleven waren, door dit echtpaar nader werd onderricht.

Vurig als Apollos is, wil hij overal prediken. En als hij naar Achaje reist, krijgt hij van de Christenen te Efeze een aanbevelend schrijven mede.

Het werk van Apollos te Korinthe draagt een eigenaardig karakter. Hij richt zich in het bijzonder tot de Joden. Niet, dat zich nu op zijn prediking vele Joden bekeerden, maar Apollos wist hun den mond te stoppen. Zij konden tegen den geleerden